

Berätta om Ditt 1950-tal!

Bästa Informant,

Med denna frågelista vill etnologerna och folkloristerna vid Åbo Akademi försöka inringa kulturen och livet under ett visst decennium, nämligen 1950-talet. I Finland hade man ännu inte helt återhämtat sig från kriget, utan stor knapphet rådde ännu överallt. Samtidigt har man i efterskott sett decenniet som en fortsättning på tiden före kriget, med en speciell stämning som skiljer det från följande decennium. Med frågelistan är vi därför ute efter minnes- och stämningsbilder från detta femtiotal.

Samtidigt föreslår vi en Du-reform. Vi vill därmed betona att vi alla arbetar för en gemensam sak. Vi hoppas att förslaget och tillvägagångssättet vinner bifall och att det inte stöter någon.

Frågelistan är mycket lång, och består av tre olika block. Vi föreslå därför ett förfaringsätt som går ut på att man bara väljer att besvara **frågorna i ett block i sin helhet** och bara vissa frågor i andra block. Men naturligtvis blir vi ytterst glada om intresset räcker till för alla frågor i alla tre block! Anonymitet garanteras för alla svar om så önskas.

Svaret kan postas utan frimärken i det kuvert som medföljer. Ifall Du har **fotografier och vis- eller idolhäften** som anknyter till frågelistans tema lånar vi dem gärna för kopiering och returnerar dem därefter till Dig.

Vi ber att få tacka för gott samarbete och värdefull hjälp under det gångna året och önskar **God Jul och ett Gott Nytt År.**

Åbo i december 1999

Anna-Maria Åström
professor

John Hackman
intendent

Ulrika Wolf-Knuts
professor

Lena Marander-Eklund
amanuens

Åbo i december 1999

Bästa mottagare

Etnologiska institutionen vid Åbo Akademi har sedan år 1952 bedrivit insamling och forskning kring olika aspekter av landets kultur. I vårt arbete har vi haft stor hjälp av frivilliga personer på olika håll i landet vilka som representanter för sin kommun har besvarat de frågelistor som vi har sänt till dem. Det blir sällan mer än en frågelista per år och listan behandlar olika ämnen av intresse för den etnologiska forskningen.

Vi har fått Ditt namn och adress via den lokala kulturbyrån och vet att Du är intresserad av hembygdsvetenskap och kultur. Därför vänder vi oss nu till Dig i detta för oss så angelägna ärende och hoppas att Du kan finna tid och intresse att delta i vår insamlingsverksamhet.

Den frågelista vi nu sänder till Dig innehåller som en mängd olika frågor, fördelade på tre olika grupper. Frågorna tjänar som vägledning, då Du berättar vad Du vet om detta ämne. Ifall Du inte kan svara på alla frågorna är vi även tacksamma för svar på en del av dem.

Vi är glada om Du tycker att detta ämne är intressant och det är mycket värdefullt för våra forskningar om Du finner tid att besvara frågelista nr 63. Denna gång samarbetar vi med folkloristerna vid Åbo Akademi som också deltar i projektet kring 1950-talet. Svaret kan postas utan frimärken i det kuvert som följer med. Vi inväntar Ditt svar med stor spänning. Vi bifogar också det följbrev vi sänder till personer som redan är våra informanter.

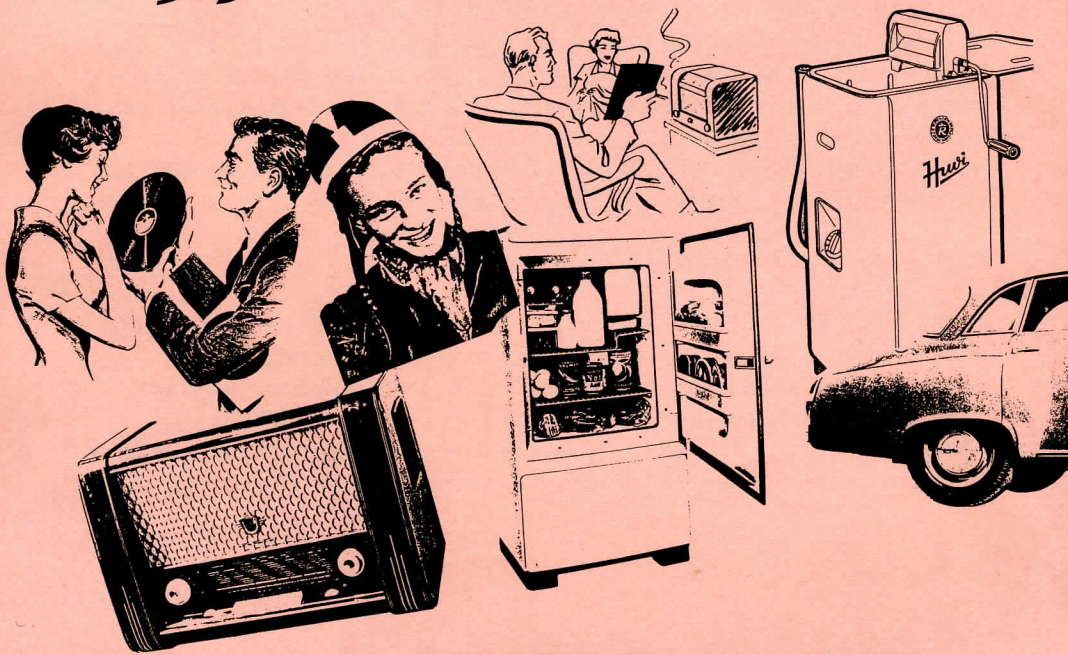
Med tacksam hälsning

Anna-Maria Åström
professor

*Etnologiska institutionen vid
Åbo Akademi*

Frågelista nr 63

*Berätta om Ditt
1950-tal*

LIVET I NÄRMILJÖN

1. Hem och familj på 1950-talet

Beskriv kort Ditt eget boende och din närmiljö under 1950-talet (familj, bostad, stadsdel/by). Hur kom det sig att ni bodde där och hur hade bostaden kommit i er besittning (ägo/hyra)? Vem alla bodde i huset? Berätta också kort om familjens sammansättning och olika familjemedlemmars arbeten, skolgång, sysselsättningar osv. Hur skulle Du precisera er socialt/er vardagssituation i förhållande till andra i närmiljön?

2. Femtitalets vardags- och familjeliv

Beskriv i detalj hur ert hem såg ut, beskriv möblerna och rita gärna en skiss över var de var placerade. Berätta om typiska inrednings- och boendedetaljer. Beskriv vardagsrutiner för 1950-talet, hushållets organisation, arbetsfördelningen och olika sysslor i hemmet och de tekniska redskap och hushållsapparater som stod till buds. Beskriv kökets utrustning och användning! Beskriv också hemlivet, trivsel detaljer, familjemedlemmarnas gemensamma och separata sfärer, hobbyer, radion och TV:s ankomst. Ange också vad som var särpräglat just för femtitalet.

3. Femtitalets närmiljö

Berätta om boendemiljön och hur det agrara landskapet/stadsmiljön tedde sig på 1950-talet. Beskriv ditt närmaste revir med vägar, gator, hus. Vilken typs bosättning var den allmänna, beskriv Din egen gård och närmaste gårdar, husblock och gårdsytor. Berätta närmare om dessa och vem som skötte dem. Var tog Ditt område slut och vad gjorde området till Ditt område? Hur nyttjade man den närmaste omgivningen och hur förhöll sig närmiljön till det större samfundet? Hur kan man karaktärisera området i förhållande till andra områden?

4. Att gå till butiken - att resa till stan

Berätta också detaljerat om viktiga ställen i Din närmiljö, butiker som ni anlidade, kiosker, post och banker. Hur var butikerna inredda och hur handlade man i butikerna? Vad handlade man dagligen, vad mera sällan? Vilket var betegendet, stämningen i mötena mellan människor? Vad hade ställena för funktion i näringslivet? Vilka andra platser var viktiga? Fanns det några samlingspunkter i närmiljön, kaféer, klubbar, föreningshus etc? Berätta om dem! Beskriv vägarna dit!

Beskriv "fönstershoppande"! Hur ofta besökte man ortens centrum och hur tog man sig dit? Beskriv de fortskaffningsmedel Din familj använde (bussar, spårvagnar, båtar, bilar, mopeder, motorcyklar) och resor med dem.

5. Strömmingslåda eller köttbullar?

Beskriv mathushållningen på 1950-talet i ert hem och vad som var typiskt just för decenniet. Vilka var de vanligaste rätterna hemma? Berätta om skillnaderna i maten enligt årstid. Hur förvarades maten (var, hur, hur länge)? Vem lagade maten? Hur serverades den, hur var bordet dukat? Beskriv köket som plats för samvaro. Berätta också om skillnader mellan vardag, söndag och helg.

6. Varsagod och stig in

Berätta om era närmaste kontakter och era grannar, släkt och vänner under 1950-talet. Beskriv umgänget med andra. Berätta vem man bjöd till hemmet, vem som kom apropå. Vem var med när det kom besök? Hur betedde man sig under besöken? Berätta om traktering, olika former för samvaro. Hade man någonting gemensamt för sig?(Sång, kortspel, musik etc.) Hade barnen eget umgänge, beskriv det! Hur umgicks man utom hemmet?(Nöjeslokal, utfärder, sportevenemang, etc.) Hur skiljde sig vardagen från helget under 1950-talet?

1950-TALSKULTUREN

7. Kostym eller jeans, klänning eller byxor

Hur var Dina familjemedlemmar klädda? Minns Du detaljerat några klädesplagg, berätta om dem. Berätta om bristerna i utbudet av kläder. Hur skaffade man sig kläderna? Berätta om någon i hemmet var kunnig i att sy kläder. Beskriv kläduppköp/besök hos sömmerskor /skräddare. Vad var modernt, vad var gammalmodigt. Vad ville man uttrycka med olika slags klädsel? Vilka kläder drömde Du om och vilka fick Du? Berätta om modet i allmänhet som Du minns det. Var fick man reda på modet och i vilken mån följde man det?

8. Radio, musik och annan underhållning

Berätta om fritidssysselsättningar och nöjen i hemmet. Hur öppnade sig hemmet för "stora världen" och vad tog man in. Beskriv radiolyssnandet, speciella program, vem som lyssnade på vad. Beskriv tidningsläsandet; vilka dagstidningar och

veckotidningar man tog del av. Berätta också om den spirande populärkulturen, ungdomsmusiken, grammofoner och hur dessa spreds. Vilken typs musik var ungdomen intresserad av? Hur stillade man sin musikhunger? Vilken slags musik var vuxengenerationen intresserad av? Beskriv vad man ansåg om sådan musik man inte själv tyckte om. (se även fråga 15)

9. Tarzan eller konstfilm

Beskriv filmens betydelse i femtiotalslivsföringen. Berätta om biografer och 1950-talets filmrepertoar såsom de stannat i Ditt minne. Beskriv ditt första filmbesök! Hur förlöpte ett typiskt biobesök, med vem gick man, vad gjorde man efteråt? Berätta speciellt om de filmer Du själv tyckte om, Dina idoler, favoritfilmer och vad filmens värld betydde för Dig.

10. Idrottsföreningen, klubbar och sportplatser

Berätta om Ditt eget idrottsintresse och intresset för sport och idrott på Din ort på 1950-talet. Vilka idrotter ägnade man sig åt, i vilka lag och kombinationer? Beskriv sportplatser, skridskobanor, och lokaler där man kunde ägna sig åt gymnastik inomhus. Berätta om andra klubbar man kunde höra till och om deras verksamhet (t.ex. ungdomsföreningar, scouter etc). Hur valde Du de föreningar Du tillhörde? Vilka idrottsstjärnor minns Du från 1950-talet? Vad minns Du om Olympiska spelen i Helsingfors? Vad betydde de för Dig?

11. Ungdomslokalen eller närmaste bar

Berätta om träff- och samlingspunkter utanför din egen närmiljö. Beskriv kiosker, kaféer, barer och andra världsliga mötesrum. Berätta också om kyrkans samlingslokaler. Berätta hur besöken på de olika platserna gick till, hur ställena såg ut, vad som trakterades, vem annan besökte ställena osv. Berätta om skilda ungdomstillhåll och andra platser som ungdomen gärna besökte. Berätta också om äldre personers mötesplatser. Beskriv t.ex. något fint kafé eller någon tidig uteservering/ något sommarkafé.

12. Hemorten som ett turistlandskap/minneslandskap

Berätta om hur Din ort profilerade sig under 1950-talet. Var det en typisk landskommun, med vilka näringar i såfall? Vad visade man åt främlingar, vad var traktens sevärdheter? Hur var Åbo och andra städer profilerade som turistorter?

Beskriv vilka ställen som symboliserade staden. Gör härvid jämförelser med vilka platser som var viktiga just för Dig. Hur såg Din favoritbild av Din hemort ut? Hur ser den ut idag?

Frågorna 13-15 besvaras på separat papper och svaren kommer att bevaras i folkloristiska arkivet. Anonymitet garanteras för dessa svar, dvs. Ditt namn kommer inte att ges ut i något slag av rapport.

13. Samhällsbygge i krigets efterdyningar

Berätta om de följder kriget hade haft när 50-talets samhällsbygge sattes igång. *Berätta gärna om Din egen insats som samhällsbyggare och om hur krigets följder påverkade Ditt liv. Förutom egna erfarenheter kan Du också berätta om sådant som Du lade märke till i din omgivning och sådant som det talades om.* Utgå gärna från nedanstående stödord.

Flyttning till städer, byggandet av förstäder och vägar, nya arbetsplatser, talkoanda, förändringar i jordbruket, storstrejken, kvinnans möjlighet till utbildning, minnet av krigets fasor, sorgearbete, änkestånd, omgifte, mardrömmar, sociala problem, krigsinvalider.

14. Bröllopstraditioner på 50-talet

Berätta om hur ett bröllop gick till på 50-talet. *Tag gärna fasta på ett bröllop (kanske Ditt eget) som Du kommer ihåg och beskriv det så detaljerat som möjligt.* Berätta var och när bröllopet gick av stapeln. Utgå gärna från nedanstående stödord.

Sällskapande, frieri, förlovning, polterabend/möhippa, bröllopsinbjudan, själva vigseln, klädsel, bröllopsfest, dukning, mat och dryck, program, tal, dans, finansiering, bröllopspresenter, bröllopsresa, det gemensamma hemmet.

15. Dans och dansplatser

Berätta om dans och dansplatser under 50-talet. *Tag gärna fasta på en dansupplevelse som Du varit med om.* Var och vad dansade Du, till vilken musik, vem dansade man med, hur gick uppjudandet till, hur lärde Du dig att dansa och vad tyckte de äldre om ungdomens musiksmak? Har du ett minne av ditt första möte med rockmusiken? Utgå gärna från nedanstående stödord i din beskrivning.

Uppträdande orkestrar, amatörmusik, repertoarval, musikstil, idoler, logdans, konventsdans, dans på restauranger, klädsel, frisyrier, förtäring, slagsmål.

